ARAŞTIRMA / *Research Articles*

Hemşirelik Öğrencilerinin İletişim Becerileri ve İletişim Becerileri ile İlişkili Faktörlerin Değerlendirilmesi

Evaluation of Nursing Students' Communication Skills and Associated Factors with Their Communication Skills

Canan KAŞ GÜNER[1], Semiha AKIN[2]

ÖZET

Amaç: *Bu araştırma hemşirelik yüksekokulu öğrencilerinin iletişim becerilerini değerlendirmek ve iletişim becerileri ile ilişkili faktörleri belirlemek amacıyla planlandı.*

Yöntem: *Kesitsel tipteki bu araştırma Kastamonu'da bir sağlık yüksekokulunda öğrenimlerini sürdürmekte olan 222 hemşirelik öğrencisi üzerinde gerçekleştirildi. Öğrencilerin iletişim becerileri İletişim Becerileri Envanteri kullanılarak değerlendirildi. Verilerin istatistiksel analizi SPSS programı kullanılarak yapıldı.*

Bulgular: *Yaş ortalaması 20,96±1,93 olan araştırma grubunun %80,2'si kız öğrencidir. Hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerileri orta düzeyin üstünde saptandı. Öğrencilerin davranışsal ve zihinsel iletişim becerileri duygusal iletişim becerilerine göre daha iyi düzeyde bulundu. Bu çalışmada yaş grubu, aile gelir düzeyi algısı, boş zaman aktiviteleriyle meşguliyet durumu (sinema ve spor gibi), iletişim konusunda eğitim alma durumu ve iletişim becerilerine ilişkin bireysel algı gibi değişkenlere göre iletişim becerileri puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark belirlendi (p<0,05).*

Sonuç: *Müfredat programlarının hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerilerini geliştirecek yönde zenginleştirilmesi, uygulamalı eğitim süresince öğrencilerin iletişim becerilerini destekleyen ortamların oluşturulması, klinik vaka tartışmaları ve senaryo çalışmaları ile iletişim becerilerinin desteklenmesi önerilmektedir.*

Anahtar Kelimeler: *Hemşirelik Öğrencileri, İletişim Becerileri.*

ABSTRACT

Objective: *The aim of this study was to assess the communication skills of nursing students, and to determine the factors associated with communication skills.*

Methods: *This cross-sectional research was carried out on 222 undergraduate nursing students studying at the school of health located in Kastamonu. Communication Skills Inventory was used to assess the students' communication skills. The data were analyzed using SPSS software.*

Results: *The mean age of study sample was 20.96±1.93 years and 80.2% of the students were female. Communication skills of the nursing students were above moderate level. The students' behavioral and mental communication skills were better than their emotional communication skills. The study found statistically significant differences between scores of Communication Skills Inventory with respect to student's age group, perceived family income level, involving with leisure activities (movies, sport etc.), having an education for communication skills and students' perceptions about their own communication skills (p<0.05).*

Conclusions and implications: *The study results recommend to enrich the curriculum of nursing schools for improving communication skills of students, and to create supportive environments during practical education and to prepare clinical case discussions and scenario studies for improving communication skills.*

Keywords: *Nursing Students, Communication Skills.*

GİRİŞ

İletişim iki veya daha fazla birey, gruplar ya da toplumlar arasında bilgi, duygu, düşünce, inanç ve gereksinimlerin iki yönde aktarılmasını sağlayan etkileşim sürecidir (1-3). Hemşirelik bireyin temel ihtiyaçlarını karşılamak ve sağlık sorunlarıyla baş edebilmelerine yardımcı olmak üzere yapılan faaliyetler, gösterilen tepkiler, iletişim ve ilişkiler surecidir (4). İnsan ilişkileri üzerine temellenen hemşirelik mesleği, sağlıklı ve hasta bireye yardım etmeye odaklanır. Bu durum hemşirenin sağlıklı ve hasta bireyle karşılıklı etkileşime geçmesini ve empati kurmasını gerektirmektedir (5). Hemşirelik bakım sürecinin etkin bir şekilde sürdürülmesi sözel ve sözel olmayan iletişim yollarıyla bireylerin duygu, düşünce ve gereksinimlerinin anlaşılmasını ve ifade edilmesini, etkili iletişim kurulmasını gerektirir (6).

İletişim hemşirelik uygulamalarının temelini

1. Öğr. Gör. Kastamonu Üniversitesi Taşköprü Meslek Yüksekokulu
E-posta adresi: canankas@gmail.com
2. Doç. Dr. İstanbul Bilim Üniversitesi Florence Nightingale Hastanesi Hemşirelik Yüksekokulu
E-posta adresi: semihaakin@yahoo.com

Gönderim Tarihi: 24.07.2015 - Kabul Tarihi: 21.10.2016

oluşturur. Hasta güvenliğini esas alan, hasta merkezli ve kaliteli hasta bakımı hizmetlerinin sunumunda iletişim önemli yer tutmaktadır (7). İletişim sağlığın korunması, geliştirilmesi, hastalıkların tedavisi, etkin ve güvenli hemşirelik bakımı hizmetleri ile rehabilitasyon hizmetlerinin verilmesi süreçlerinde önemli rol oynamaktadır (5,8). Sağlıklı ve hasta bireyin kapsamlı tanılanması, gereksinimlerin zamanında ve doğru şekilde karşılanması, kendi bakımı ve tedavisi hakkında karar verecek durumda olan hastalardan tedavi ve bakım kararları için bilgilendirilmiş olur alınması ve olumlu sağlık bakım sonuçlarına ulaşılması sürecinde etkin iletişim kurulması çok önemlidir (5,9).

Teorik ve uygulamalı lisans eğitiminde hemşirelik öğrencilerinden sözlü ve sözsüz iletişim becerilerini geliştirmeleri, hasta ve ailesi ile etkin terapötik iletişim kurabilmeleri beklenmektedir (5). Hemşirelik öğrencilerinin uygulamalı eğitimleri; klinik alanda sağlık ekibi üyeleri ile hasta-ailesi arasındaki iletişimin gözlenmesiyle başlamaktadır. Teorik ve klinik deneyimlerin artışına paralel olarak hemşirelik öğrencileri sağlık ekibi üyeleri, hasta ve ailesiyle daha etkin iletişim kurmaya başlamakta ve aldıkları geri bildirimler doğrultusunda iletişim becerilerini geliştirmektedirler. Sağlığın korunması, hastalıkların tedavisi ve bakımı, rehabilitasyon ve hasta eğitimine ilişkin rol ve sorumlulukların yerine getirme süreçlerinde sağlık ekibi üyeleri ile hasta-ailesi arasında zaman zaman iletişim sorunları yaşanabilmektedir. Bu bağlamda, teorik ve klinik eğitimine devam eden ve klinik deneyimleri sınırlı olan hemşirelik öğrencilerinin tedavi ve bakım sürecindeki hastalar, hasta ailesiyle ve sağlık ekibi üyeleriyle iletişimin sürdürülmesi ve problem çözme becerileri konularında daha fazla desteğe gereksinim duymaktadır. Hastane ortamında uygulamalı eğitimlerini sürdüren öğrenciler üzerinde yapılan bir çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerilerini geliştirmeleri konusunda desteğe ihtiyaçları olduğu saptanmıştır (8).

Avrupa bölgesinde hemşirelik eğitimi aracığıyla kazandırılması önerilen hemşirelik mesleği yeterlilik alanları incelendiğinde, iletişim ve kişilerarası beceriler konusundaki yeterliliğin önemli bir parametre olarak kabul edildiği dikkat çekmektedir. Kişilerarası ilişkiler ve iletişim becerilerde yeterlilik; hemşirelerin tüm ekip üyeleriyle etkin etkileşimde bulunması, hasta ve ailesiyle terapötik iletişimin sürdürülmesi, çeşitli nedenlerle iletişim kurulamayan veya iletişim güçlükleri yaşayan hastalarla iletişim kurulması gibi etkinlikleri kapsamaktadır. Kişilerarası ilişkiler ve iletişim becerileri konusundaki yeterlilik kavramı ayrıca, yeni bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanılması ve hemşirelik kayıtlarının tamamlanması konusundaki becerilerin kazanılmasını da gerektirmektedir (10).

Sınıf ortamında iletişime ilişkin öğrenilen teorik bilgilerin klinik alana, özellikle hastalar ile kurulan etkileşime ve iletişim sürecine yanısıtılamaması hemşirelik öğrencilerinin iletişim ile ilgili karşılaştıkları güçlükler arasında yer alır. Örneğin bir çalışmada hemşirelik öğrencilerinin etkin iletişim için önem taşıyan temel ilkeleri hastalarla kurdukları etkileşime yansıtma konusunda zorlandıkları belirlenmiştir (11). Yapılan bir çalışmada öğrencilerin klinik uygulama sırasında hastalarla, sağlık çalışanlarıyla ve klinik alanda uygulamalı eğitimlerini sürdürdükleri eğitimcilerle farklı düzeyde iletişim sorunları yaşadıkları bildirilmiştir (12). Hemşirelik öğrencileri, öğrenci oldukları için hastaların kendilerini ciddiye alınmadığını, hemşirelerin hemşirelik öğrencisiyle olan iletişimlerinde eğitici rollerini önemsemediklerini ve hekimlerin kendileriyle iletişime geçme konusunda gönüllü olmadıklarını bildirmiştir (12). Bu sonuç öğrencilik yıllarından itibaren etkin iletişim becerileri kazanmaları beklenen hemşirelik öğrencileri için iletişim becerilerinin gelişmesine imkan tanıyan uygun eğitim ortamlarının yaratılmasına ve ekip yaklaşımının geliştirilmesine yönelik stratejilerin önemli olduğuna dikkat çekmektedir.

Hemşirelik eğitimi aracılığıyla hemşirelik öğrencilerine hemşirelik mesleği için önem taşıyan bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırılması hedeflenmektedir. Eğitim programları; hemşirelik öğrencisinin teorik bilgisini uygulamaya yansıtabilmesine, psikomotor ve entelektüel becerilerin geliştirilmesine, kritik düşünme, problem çözme,

eğitim yapma ve iletişim becerilerinin geliştirilmesine olanak tanıyacak şekilde planlanmalıdır (12). Hasta merkezli hemşirelik bakımı için önem taşıyan etkin iletişim becerilerinin hemşirelik öğrencilerine kazandırılması hemşirelik eğitiminin önemli amaçlarından birini oluşturur (12,13). Etkin iletişim becerileri, hasta ve ailelerinin bakım gereksinimlerinin kapsamlı şekilde tanılanmasına imkan verir ve problem çözme sürecine katkı sağlar, sağlık sorunlarının ekip anlayışı içinde çözümünü kolaylaştırır (14). Ozdemir ve Kaya araştırmasında (2013) iletişim becerilerinin hemşirelik ve ebelik öğrencilerinin özgüvenini, hayata ilişkin tutumlarını ve sosyal destek kaynaklarının kullanımını olumlu yönde etkilediği ve çaresizlik hissini azalttığı belirlenmiştir (15). Tutuk ve arkadaşlarının (2002) çalışmasında sınıf artışıyla paralel olarak iletişim becerileri ve empatik eğilim düzeyinin arttığı belirlenmiştir (6).

İletişim ile ilgili makalelerin incelendiği bir derleme raporunda (2014), hemşirelik eğitiminde iletişimin önemine vurgu yapıldığı, ancak hemşirelik eğitiminde iletişim becerilerini geliştirmeye yönelik kanıta dayalı girişimlerin sınırlı düzeyde kullanıldığına dikkat çekilmektedir (13). Hemşirelik öğrencilerinin teorik ve uygulamalı eğitimleri süresince iletişim becerileri alanında kazandıkları yeterliliklerin ve etkin iletişim becerilerinin uygulama alanına ne düzeyde yansıtıldığı kolay şekilde değerlendirile memektedir. Bu konuyla ilgili elde edilen veriler, hemşire eğitimci ve akademisyen lere müfredat programları ve diğer eğitsel aktivitelerin planlanmasına ışık tutacağı için önem taşır. Bu bağlamda bu araştırmada hemşirelik yüksekokulu öğrencilerinin iletişim becerilerinin değerlendirilmesi ve iletişim becerileri ile ilişkili faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Amacı ve Tipi

Kesitsel tipteki bu araştırma bir sağlık yüksekokulunda öğrenimlerini sürdürmekte olan hemşirelik bölümü öğrencilerinin iletişim becerilerini değerlendirmek ve iletişim becerileri ile ilişkili faktörleri belirlemek amacıyla gerçekleştirildi. Bu çalışma 1-31 Mart 2015 tarihleri arasında yürütülmüştür.

Araştırmada Yanıtları Aranan Sorular

Araştırmanın amacı çerçevesinde aşağıda sıralanan sorulara yanıt arandı:

1.Hemşirelik öğrencilerinin iletişim beceri düzeyleri nedir?

2.Hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerilerini hangi faktörler etkilemektedir?

Araştırmanın Yeri

Araştırma Kastamonu'da bir sağlık yüksekokulunun hemşirelik bölümünde gerçekleştirildi.

Araştırma Evreni ve Örneklemi

Araştırma evrenini bir sağlık yüksekokulunda öğrenimlerini sürdürmekte olan hemşirelik bölümü öğrencileri oluşturmaktadır.

Hemşirelik bölümünde öğrenim gören (araştırma evreni) öğrenci sayısı toplam 284'tür. Araştırma örneklemine dâhil edilme kriterleri; 1) araştırmaya katılmaya gönüllü olan ve 2) 2014-2015 öğretim yılında öğrenimlerine devam etmekte olan hemşirelik öğrencileri olarak belirlendi. Araştırmanın yapıldığı tarihlerde devamsızlıklar veya kayıt dondurma gibi nedenlerle 58 öğrenciye ulaşılamadı (Yanıtlama oranı %78,2). Araştırmaya katılan toplam 222 öğrencinin 60'ı birinci sınıfta, 50'si ikinci sınıfta, 40'ı üçüncü sınıfta ve 72'si ise dördüncü sınıftadır.

Çalışmada örnekleme dâhil edilme kriterlerini karşılayan tüm öğrencilere ulaşılması hedeflendi. Dağıtılan toplam 226 anketten dördü eksik doldurulduğu için araştırma 222 öğrenciyle tamamlandı.

Araştırmanın Bağımlı ve Bağımsız Değişkenleri

•Bağımlı değişkenler: İletişim Becerileri Envanteri puanları

•Bağımsız değişkenleri: Cinsiyet, yaş, sınıf, akademik genel not ortalaması, gelir düzeyi algısı, anne ve babanın öğrenim düzeyi, iletişim konusunda eğitim alma durumu, iletişim becerilerine ilişkin bireysel algı

Araştırmanın Etik Yönü

Çalışmanın gerçekleştirilmesi için gerekli kurum izinleri ve ölçeği geliştiren yazarlardan İletişim Becerileri Envanteri'nin kullanımı için izin alındı. İlgili öğretim elemanıyla işbirliği

yapılarak anketler ders sonunda uygulandı. Elde edilen verilerin gizli kalacağı ve kimseyle paylaşılmayacağı açıklanarak hemşirelik öğrencilerinden bilgilendirilmiş sözel olurları alındı. Öğrencilere çalışmanın amacı ve anketleri nasıl yanıtlanacağı konusunda açıklama yapıldı.

Verilerin Toplanması

Veriler, anket yöntemiyle toplandı. Veri toplama araçları yaklaşık 10-15 dakikalık süre içinde dolduruldu.

Veri Toplama Araçları

Hemşirelik öğrencilerinin kişisel özelliklerine ilişkin veriler Öğrenci Bilgi Formu, iletişim becerileri ise İletişim Becerileri Envanteri kullanılarak elde edildi.

1. Öğrenci Bilgi Formu, hemşirelik öğrencilerinin kişisel özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından oluşturuldu. Öğrenci Bilgi Formu öğrencilerin kişisel özelliklerine (yaş, cinsiyet, gelir düzeyi algısı), okul (okul öncesi eğitim alma durumu, sınıf, akademik başarı düzeyi algısı, akademik genel not ortalaması) ve sosyal yaşamına ilişkin sorular (aile tipi, hobi/boş zaman aktiviteleri ve iletişim konusunda eğitim alma durumu) içermektedir.

2.İletişim Becerileri Envanteri, bireylerin iletişim becerilerini değerlendirmek üzere 1998 yılında Ersanlı ve Balcı tarafından geliştirilmiş 5'li Likert tipi bir ölçektir. Bu ölçek iletişim becerileri düzeyini davranışsal, bilişsel ve duygusal boyutlarıyla değerlendirmektedir. Envanter toplam 45 madde ve üç alt boyuttan oluşmaktadır. Her bir alt boyut 15'er madde (Zihinsel alt boyutu, Duygusal alt boyutu ve Davranışsal alt boyutu) içermektedir. Ölçek yer alan 1, 3, 6, 12, 15, 17, 18, 20, 23, 24, 26, 28, 33, 37 ve 45. maddeler "Zihinsel" iletişim becerileri alt boyutunu, 5, 9, 11, 27, 29, 31, 34, 35, 36, 38-40 ve 42-44. maddeler "Duygusal" iletişim becerileri alt boyutunu ve 2, 4, 7, 8, 10, 13, 14, 16, 19, 21, 22, 25, 30, 32 ve 41. maddeler "Davranışsal" iletişim becerileri alt boyutunu oluşturmaktadır. Ölçekte yer alan maddeler "Her zaman" 5, "Genellikle" 4, "Bazen" 3, "Nadiren" 2 ve "Hiçbir zaman" 1 şeklinde puanlanır. Herbir alt boyut ayrı ayrı değerlendirildiği gibi, ölçeğin toplam puanına bakılarak bireyin genel iletişim becerisi de belirlenebilir. Alt boyut puanlarının artışı bireyin ilgili alt boyuta ilişkin iletişim becerisinin daha iyi olduğunu göstermektedir. Herbir alt boyuttan elde edilebilecek puanlar 15 ile 75 puan arasında değişmektedir. Toplam ölçek puanı en düşük 45, en yüksek 225'tir. Toplam puan artışı bireyin iletişim becerilerinin yüksek olduğu şeklinde yorumlanmaktadır. Güvenirlik analizlerinde ölçek Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0,72 bulunmuştur (16). Bu çalışmada İletişim Becerileri Envanteri toplam ölçek Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0,71 bulundu.

Veri Analizi ve İstatistiksel Testler

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin analizi için SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 17.0 programı kullanıldı. Verilerin çözümlenmesinde sıklık dağılımı, aritmetik ortalama, standart sapma, minimum, maksimum ve yüzde gibi tanımlayıcı istatistikler kullanıldı. Ölçek puan ortalamaları arasında gruplar arası fark olup olmadığını değerlendirmek için parametrik testlerden t-testi, parametrik olmayan testlerden ise Mann-Whitney U testi ve Kruskal-Wallis testi uygulandı. İlişki analizleri için Pearson korelasyon katsayıları kullanıldı. Ölçeğin iç tutarlılık katsayılarını belirlemek için Cronbach alfa testi uygulandı. İstatistiksel anlamlılık $p<0,05$ olarak kabul edildi.

BULGULAR

Öğrencilerin Kişisel Özellikleri

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin sosyodemografik özellikleri Tablo 1'de verilmektedir. Yaş ortalaması 20,96±1,93 olan araştırma grubunun %80,2'si kız ve %82,9'u orta gelir düzeyinde olan öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin %82,6'sı çekirdek ailede yaşamaktadır. Öğrencilerin %45,5'i ebeveynlerinin çocuk yetiştirme tarzını "güven verici, destekleyici", %45'i "aşırı koruyucu" ve %14,9'u "demokratik" olarak ifade etti.

Örneklemin %43'ü Anadolu lisesi, %36'sı düz lise mezunudur. Öğrencilerin %76,6'sı "okul öncesi eğitim" almadığını bildirdi. Araştırma grubunun çoğu ikinci sınıf (%33,8) ve dördüncü sınıf (%30,6) öğrencisi olup %59'u akademik başarısını iyi olarak bildirdi. Öğrencilerin akademik genel not ortalaması 2,65±0,33'tür. Boş zaman aktiviteleri ve hobiler sorgulandığında, grubun %71,6'sı kitap okuduğunu, %43,7'si müzik dinlediğini, %29,3'ü spor yaptığını bildirdi. Örneklemin %68'i iletişim ile ilgili eğitim/ders aldığını, %63,1'i iletişim ile ilgili farklı düzeyde güçlükler yaşadığını bildirdi.

Tablo 1: Öğrencilerin Kişisel Özellikleri (N=222) (Kastamonu, 2015)

Özellikler	*n*	*%*
Yaş grubu		
17-20 yaş grubu	94	42,3
21-31 yaş grubu	128	57,7
Cinsiyet		
Kadın	178	80,2
Erkek	44	19,8
Gelir düzeyi algısı		
Düşük (Gelir giderden az)	13	5,9
Orta (Gelir gider eşit)	184	82,9
İyi (Gelir giderden fazla)	25	11,3
Sınıf		
1.sınıf	37	16,7
2.sınıf	75	33,8
3.sınıf	42	18,9
4.sınıf	68	30,6
AGNO (*ort±ss*)	2,65±0,33	
Okul başarısı algısı		
Çok iyi	4	1,8
İyi	67	30,2
Orta	131	59,0
Kötü	20	9,0
Lise		
Anadolu lisesi	96	43,3
Düz lise	80	36,0
Sağlık meslek lisesi	20	9,0
Diğer (meslek liseleri vb.)	26	11,7
Okul öncesi eğitim durumu		
Almadı	170	76,6
Aldı	52	23,4
İletişim becerilerine ilişkili bireysel algısı		
Hayır, hiç zorlanmam.	82	36,9
Biraz zorlanırım.	93	41,9
Orta düzeyde zorlanırım	34	15,3
Oldukça fazla zorlanırım.	8	3,6
Evet, çok zorlanırım.	5	2,3
İletişim ile ilgili ders/eğitim alma durumu		
Evet	151	68,0
Hayır	71	32,0
Aile tipi		
Çekirdek aile	181	81,5
Geniş aile	36	16,2
Diğer (örn: ayrı yaşıyor)	5	2,3
Geniş aile	36	16,2
Diğer (örn: ayrı yaşıyor)	5	2,3
Anne öğrenim durumu		
Okur-yazar değil	21	9,5
Okuryazar	10	4,5
İlkokul mezunu	125	56,3
Ortaokul mezunu	30	13,5
Lise mezunu	30	13,5
Üniversite ve üstü	6	2,7
Baba öğrenim durumu		
Okur-yazar	7	3,1
İlkokul mezunu	74	33,3
Ortaokul mezunu	47	21,2
Lise mezunu	49	22,1
Üniversite ve üstü	41	18,5
Yanıt yok	4	1,8
Ebeveynlerin çocuk yetiştirme tarzı* (n=265)		
"Güven verici destekleyici"	101	38,1
"Aşırı koruyucu"	100	37,7
"Demokratik"	33	12,5
"Dengesiz, kararsız, tutarsız"	20	7,5
"Diğer (otoriter, baskıcı, ilgisiz, serbest)"	11	4,2
Samimi arkadaş varlığı		
Hayır	7	3,2
Evet	215	96,8
Boş zaman aktiviteleri ve hobileri* (n=447)		
Kitap okuma	159	35,6
Müzik dinleme	97	21,7
Sinemaya gitme	94	21,0
Spor yapma	65	14,5
Seyahat etme	32	7,2
Okuduğu kitap türü* (n=294)		
Roman	155	52,7
Kişisel gelişim	54	18,4
Şiir kitapları	27	9,2
Biyografi	25	8,5
Tarih kitapları	24	8,2
Felsefe	9	3,0

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.
AGNO: Akademik genel not ortalaması

Öğrencilerin İletişim Becerilerine İlişkin Bulgular

Tablo 2'de izlendiği gibi öğrenciler en yüksek puanı "Zihinsel" iletişim becerileri alt boyutunun "İnsanları anlamaya çalışırım" (4,28±0,61), "Karşımdaki kişiyle aynı görüşü paylaşmasam bile fikirlerine saygı duyarım" maddelerinden (4,25±0,66) aldı.

Öğrencilerin sırasıyla diğer yüksek puanları "Duygusal" iletişim becerileri alt boyutunun "İletişim kurduğum kimse tarafından anlaşılmaktan mutluluk duyarım" maddesi (4,23±0,78) ile "Davranışsal" iletişim becerileri alt boyutunun "Karşımdaki kişiye genellikle söz hakkı veririm" maddesi (4,23±0,66), "Duygusal" iletişim becerileri alt boyutunun "Karşımdaki kişiye güvenmek beni mutlu eder" (4,21±0,87) maddelerinden aldıkları belirlendi.

Öğrenciler en düşük puanı ise "Davranışsal" iletişim becerileri alt boyutunun "Başkaları konuşurken sabırsızlanır; onların sözünü keserim" maddesi (2,18±1,01), "Duygusal" iletişim becerileri alt boyutunun "Özür dilemek bana zor gelir" maddeleri (2,23±1,10) ve "Davranışsal" iletişim becerileri alt boyutunun "İnsanları kontrol etmeye ve istediğim kalıba sokmaya çalışırım" maddelerinden (2,32±1,16) aldı (Tablo 2).

Bu çalışmada örneklemin İletişim Becerileri

Tablo 2: İletişim Becerileri Envnteri'nde Yer Alan Maddelerin Puan Ortalamaları (N=222) (Kastamonu, 2015)

İletişim Becerileri Envanteri ölçek maddeleri	***ort±ss***
1. İnsanları anlamaya çalışırım.	4,28±0,61
2. İletişimde bulunduğum insanlardan gelen öğüt ve önerileri içtenlikle dinlerim.	3,96±0,74
3. Düşüncelerimi başkalarına tam olarak iletmekte zorluk çekerim.	2,63±0,92
4. Konuşurken, etkili bir göz iletişimi kurabilirim.	3,82±0,95
5. Genelde eleştirilmekten hoşlanmam	2,95±0,95
6. Dikkatimi karşımdakinin ilgi alanı üzerinde toplayabilirim.	3,86±0,76
7. Kişilerin, anlatmak istediklerini dinlemek için yeterince zaman ayırırım	4,08±0,71
8. Karşımdaki kişiye genellikle söz hakkı veririm.	4,23±0,66
9. Karşımdaki kişiyi dinlerken hayal kurarım.	2,56±1,13
10. Başkaları konuşurken sabırsızlanır; onların sözünü keserim	2,18±1,01
11. İnsanları dinlerken sıkıldığımı hissederim.	2,56±0,85
12. Eleştirilerimi karşımdaki kişiyi incitmeden iletirim.	3,77±0,91
13. Konuşurken ilk adımı atmaktan çekinmem.	3,69±0,94
14. Konuşurken açık, sade ve düzgün cümleler kurarım.	3,99±0,76
15. Karşımdaki kişiyle aynı görüşü paylaşmasam bile fikirlerine saygı duyarım.	4,25±0,66
16. İletişimde bulunduğum kişinin yüzüne baktığım halde sözlerini dinlemediğim olur.	2,66±0,98
17. Karşımdaki kişinin konuşmaya ve dinlemeye istekli olup olmadığını anlamaya çalışırım.	3,87±0,86
18. Yanlış tutum ve davranışlarımı kolaylıkla kabul ederim.	3,44±1,02
19. Dinlediğim kişiyi daha iyi anlamak için sorular yöneltirim.	3,94±0,76

Tablo 2 Devamı

20. Dinleyenim anlamaz göründüğünde, iletmek istediklerimi tekrarlar, yeni kelimelerle ifade eder, özetlerim.	3,69±0,83
21. İnsanlarla görüşürken, bilerek onları rahatlatacak şeyler yaparım.	3,73±0,84
22. Dinlerken, karşımdaki kişinin sözünü kesmemeye özen gösteririm.	4,01±0,81
23. Küs olduğum birisi ile barışmak istediğimde ilk adımı atmaktan çekinirim.	2,84±1,03
24. Karşımdaki kişinin bana ters düşen duygu ve düşüncelerini yargılarım.	2,83±1,13
25. Ses tonumu konunun özelliğine göre ayarlayabilirim.	3,89±0,92
26. Genellikle insanlara güvenirim.	3,61±1,66
27. Karşı cinsten biriyle iletişim kurduğumda rahatsızlık duyarım.	2,55±1,03
28. Başkalarını dinlemek mecburiyetinde olmadığımı düşünürüm.	2,49±1,14
29. Özür dilemek bana zor gelir.	2,23±1,10
30. Tartışma sonunda, savunduğum düşüncelerin yanlış olduğunu kabul edebilirim.	3,40±1,00
31. Konuşurken sözümün kesilmesinden rahatsız olurum.	4,13±0,85
32. İnsanları kontrol etmeye ve istediğim kalıba sokmaya çalışırım.	2,32±1,16
33. İletişim kurduğum kişinin tutumundan daha çok sorununu anlamaya çalışırım.	3,74±0,84
34. Çevremdeki insanlara karşı ilgisiz kaldığım kanısındayım.	2,47±1,15
35. Çoğunlukla duygularımdan emin olamıyorum.	2,69±1,12
36. İletişim kurduğum kimse tarafından anlaşılmaktan mutluluk duyarım.	4,23±0,78
37. Başkaları ile ilişkilerimi bozacak çıkışlar yapabilirim.	2,68±1,06
38. Karşımdaki kişiye güvenmek beni mutlu eder.	4,21±0,87
39. Her insanı olumlu beklentilerimle karşılarım.	3,85±0,84
40. İletişim kurduğum kimselerden bir şeyler alır ve onlara da bir şeyler verdiğimi hissederim.	3,91±0,81
41. İnsanlara cevaplamada zorlanacakları ani sorular yöneltirim.	2,80±1,05
42. Beni rahatsız eden duygularımı iletmekte sıkıntı çekerim.	3,06±1,08
43. Öneride bulunduğum kişinin öneriye açık olup olmadığına dikkat ederim.	3,79±0,87
44. İletişim kurduğum insanlar tarafından anlaşıldığımı hissederim.	3,85±0,77
45. Kendimi karşımdakinin yerine koyarak, duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışırım.	4,18±0,78
"Davranışsal" iletişim becerileri alt boyutu	52,72±5,60
"Zihinsel" iletişim becerileri alt boyutu	52,18±5,25
"Duygusal" iletişim becerileri alt boyutu	49,05±5,15
İletişim Becerileri Envanteri toplam ölçek	153,95±13,40

Tablo 3: Öğrencilerde İletişim Becerileri Envanteri ve Alt Boyutları Puan Ortalamaları, Toplam ve Alt Boyut Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması (N=222) (Kastamonu, 2015)

	Ortalama±ss	En düşük puan	En yüksek puan
Zihinsel alt boyutu	52,18±5,25	34	75
Duygusal alt boyutu	49,05±5,15	34	75
Davranışsal alt boyutu	52 72±5 60	36	75
Toplam ölçek puanı	153,95±13,40	107	225

	Zihinsel alt boyutu		Duygusal alt boyutu		Davranışsal alt boyutu		Total ölçek puanı	
	r	*p*	*r*	*p*	*r*	*p*	*r*	*p*
Zihinsel alt boyutu	--	---	0,57	0,000	0,61	0,000	0,87	0,000
Duygusal alt boyutu	0,57	0,000	---	---	0,46	0,000	0,80	0,000
Davranışsal alt boyutu	0,61	0,000	0,46	0,000	---	---	0,84	0,000
Toplam ölçek puanı	0,87	0,000	0,80	0,000	0,84	0,000	---	--

***Pearson Korelasyon katsayısı**

Envanteri toplam ölçek ortalama puanı 153,95±13,40 bulundu. İletişim Becerileri Envanteri "Duygusal" iletişim becerileri alt boyutu ortalama puan değeri 49,05±5,15, "Zihinsel" iletişim becerileri alt boyutu ortalama puan değeri 52,18±5,25, "Davranışsal" iletişim becerileri alt boyutu ortalama puan değeri 52,72±5,60 bulundu (Tablo 3). İletişim Becerileri Envanteri toplam ölçek ve alt boyut puanları arasındaki ilişki incelendiğinde, toplam ölçek ve alt boyut puan ortalamaları arasında pozitif yönde ilişki saptandı (r=0,46-0,87, p=0,000) (Tablo 3).

Öğrencilerin İletişim Becerileri ile İlişkili Faktörler

Yaş ile toplam ölçek ve alt boyut puan ortalamaları karşılaştırıldığında, puan ortalamaları arasında ("Zihinsel" alt boyutu hariç) istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmadı (p>0,05). Yaş ile "Zihinsel" alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı ancak zayıf ilişki saptandı (r=0,14, p=0,032).

Öğrencilerin gelir düzeyi algısı değişkenine göre toplam ölçek ve alt boyut puan ortalamaları karşılaştırıldığında, gelir düzeyi algısına göre toplam ölçek puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptandı (p<0,05). Gelir düzeyini düşük olarak bildiren öğrencilerin toplam ölçek puan ortalamaları gelir düzeyini orta ve iyi olarak bildiren öğrencilerden daha düşük bulundu (p=0,037) (Tablo 4).

Bu çalışmada cinsiyet, akademik başarı algısı, anne-babanın öğrenim durumu, aile yapısı (çekirdek veya geniş aile), öğrencinin yaşamının çoğunu geçirdği yerleşim yeri değişkenlerine göre toplam ölçek ve alt boyut puanları arasında fark saptanmadı (p>0,05). Bu çalışmada öğrencinin öğrenim gördüğü sınıfa göre iletişim becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmakla birlikte, sınıf artışıyla paralel olarak öğrencilerin aldıkları puan ortalamalarının arttığı dikkat çekmektedir (p<0,05).

Öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirdikleri hobilerin türüne göre İletişim Becerileri Envanteri toplam ölçek ve alt boyut puan

Tablo 4: Öğrencilerin Kişisel Özelliklerine Göre İletişim Becerileri Envanteri Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması (N=222) (Kastamonu, 2015)

	İletişim Becerileri Envanteri			
	Zihinsel alt boyutu *ort±ss*	**Duygusal alt boyutu** *ort±ss*	**Davranışsal alt boyutu** *ort±ss*	**Toplam Ölçek puanı** *ort±ss*
Yaş grupları				
17-20 yaş grubu	51,18±4,28	48,93±4,53	52,33±5,01	152,44±11,04
21-31 yaş grubu	52,91±5,76	49,13±5,58	53,02±6,01	155,06±14,85
t/p	-2,459/**0,015***	-0,295/0,768	-0,899/0,369	-1,445/0,150
Gelir düzeyi algısı				
Düşük (1)	51,15±3,67	47,23±5,46	49,69±5,50	148,08±11,73 (2,3)
Orta (2)	52,09±5,37	49,11±5,25	52,75±5,61	153,95±13,60
İyi (3)	53,40±5,00	49,52±4,20	54,08±5,25	157,00±12,07
χ^2_{kw}/p	2,670/0,263	4,017/0,134	5,969/0,051	6,609/**0,037***
Boş Zaman Aktiviteleri/Hobiler : **Müzik dinlemek**				
Hayır	52,61±5,49	49,46±5,40	52,37±5,74	154,44±14,05
Evet	51,63±4,89	48,52±4,79	53,18±5,41	153,32±12,55
t/p	1,382/0,168	1,351/0,178	-1,059/0,291	0,614/0,540
Boş Zaman Aktiviteleri/Hobiler: **Kitap okumak**				
Hayır	51,63±6,64	48,56±6,00	52,90±6,78	153,06±17,84
Evet	52,40±4,59	49,24±4,79	52,65±5,10	154,29±11,25
t/p	-0,974/0,331	-0,890/0,374	0,296/0,767	-0,601/0,543
***Boş Zaman Aktiviteleri/Hobiler*: Sinemaya gitmek**				
Hayır	51,73±5,61	48,80±5,55	52,02±5,69	152,55±13,99
Evet	52,80±4,66	49,37±4,57	53,69±5,37	155,86±12,35
t/p	-1,507/0,133	-0,810/0,419	-2,199/**0,029***	-1,820/0,070
Boş Zaman Aktiviteleri/Hobiler: **Spor yapmak**				
Hayır	51,91±5,52	48,80±5,29	52,12±5,49	152,81±13,80
Evet	52,83±4,47	49,65±4,80	54,18±5,65	156,66±12,04
t/p	-1,190/0,235	-1,165/0,246	-2,532/**0,012***	-2,071/**0,040***
Felsefi kitaplar okuma alışkanlığı				
Okumayan	52,11±5,28	48,93±5,13	52,62±5,68	153,65±13,50
Okuyan	53,89±4,28	51,78±5,17	55,22±2,33	160,89±8,39
Z_{mwu}/p	-0,848/0,397	-1,578/0,115	-1,871/0,061	-2,074/**0,038***

Tablo 4 Devamı

Şiir kitapları okuma alışkanlığı				
Okumayan	52,24±5,33	49,40±5,19	52,63±5,74	154,29±13,75
Okuyan	51,74±4,65	46,48±4,16	53,41±4,56	151,63±10,46
Z_{mwu}/p	-0,569/0,569	-3,168/**0,002***	-0,806/0,420	-0,897/0,370
İletişim ile ilgili eğitim				
Aldı	53,05±5,28	49,62±5,24	53,47±5,78	156,15±13,73
Almadı	50,34±4,71	47,82±4,78	51,14±4,89	149,30±11,43
t/p	3,687/**0,000***	2,463/**0,015***	2,939/**0,004***	3,648/**0,000***
Öğrencilerin iletişim becerisine ilişkili bireysel algısı				
"Hayır, zorlanmam"	53,06±5,24	49,66±5,23	54,52±5,52	157,24±13,53
"Zorlanırım"	51,66±5,20	48,69±5,09	51,66±5,40	152,00±12,98
t/p	1,925/0,056	1,360/0,176	3,778/**0,000***	2,856/**0,005***

*t= Bağımsız iki grup t -testi (Independent Samples t -Test) χ^2_{kw}: Kruskal -Wallis Testi
Z_{mwu}Mann -Whitney -U Testi *p<0, 05

ortalamaları karşılaştırıldığında, toplam ölçek ve alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark belirlendi (p<0,05). Boş zamanlarında hobi olarak sinemaya gittiğini ve spor yaptığını bildiren öğrencilerin "Davranışsal" iletişim becerileri sinemaya gitmediğini ve spor yapmadığını bildirenlere göre daha iyi bulundu (p=0,012; p=0,029). Sadece spor yaptığını bildiren ölçek toplam puan ortalamaları (p=0,040) spor ile ilgilenmediğini bildiren öğrencilere göre daha yüksek bulundu. Boş zamanlarında hobi olarak felsefe kitapları okuduğunu bildiren öğrencilerin toplam ölçek puanları felsefe kitapları okumadığını bildiren öğrencilere göre daha yüksek bulundu (p=0,012). Şiir kitapları okumadığını bildiren öğrencilerin "Duygusal" iletişim becerileri alt boyutu puanları şiir kitapları okuduğunu bildiren öğrencilere göre daha yüksek bulundu (p=0,038) (Tablo 4).

Bu çalışmada iletişim ile ilgili eğitim alma durumuna göre öğrencilerin İletişim Becerileri Envanteri toplam ölçek ve alt boyut puan ortalamaları karşılaştırıldığında, arasında istatistiksel olarak anlamlı fark belirlendi (p<0,05). İletişim ile ilgili eğitim aldığını bildiren öğrencilerin İletişim Becerileri Envanteri toplam ölçek ve tüm alt boyut puan ortalamaları iletişim ile ilgili eğitim almadığını bildiren öğrencilere göre daha yüksek bulundu (Tablo 4).

İletişim becerilerine ilişkin bireysel algısına göre öğrencilerin İletişim Becerileri Envanteri toplam ölçek ve alt boyut puan ortalamaları karşılaştırıldığında, puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark belirlendi (p<0,05). İletişim kurma konusunda zorluk yaşamadığını bildiren öğrencilerin İletişim Becerileri Envanteri toplam ölçek ve "Davranışsal" iletişim becerileri alt boyutu puan ortalamaları iletişim konusunda zorluk yaşadığını bildiren öğrencilere göre daha yüksek bulundu (Tablo 4).

TARTIŞMA

Hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerilerinin değerlendirilmesi iletişim becerilerinin geliştirilmesine yönelik gereksinimlerin saptanması ve bu doğrultuda lisans eğitimi süresince iletişime yönelik verilecek teorik ve uygulamalı eğitim müfredatlarının yapılandırılması adına önem taşır. Bu çalışmada hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerileri orta düzeyin üstünde (153,95±13,40) bulundu. Kahyaoğlu ve arkadaşlarının (2015) araştırma bulguları ile karşılaştırıldığında (17), bu

çalışmada hemşirelik öğrencilerinin İletişim Becerileri Envanteri puan ortalamaları hafif düzeyde daha düşük bulundu. Bu çalışmada İletişim Becerileri Envanteri puan ortalamalarının hafif düzeyde daha düşük olmasının bu çalışma örneklemine henüz teorik ve uygulamalı eğitimin başında olan ve deneyimi sınırlı olan birinci sınıf öğrencilerinin dahil edilmesinin etkisi olduğu düşünülmektedir. Bu konuda yapılan diğer çalışmalar incelendiğinde, hemşirelik ve sağlık meslek yüksekokulu öğrencilerinde iletişim becerilerinin orta düzeyde iyi olduğu bildirilmiştir (6,8,18,19). Başar ve arkadaşları (2015) tarafından 413 hemşirelik öğrenci üzerinde yapılan ve Kişiler Arası İlişki Boyutları Ölçeği'nin kullanıldığı bir çalışmada hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerileri orta düzeyde bulunmuştur (18). Aynı çalışmada öğrencilerin ilişkilerinde başkalarına olan bağımlılık düzeyleri orta düzeyde, empati becerileri orta düzeyin altında, duygu farkındalık ve başkalarına güven düzeylerinin ise iyi olduğu bildirilmiştir (18). Benzer şekilde, başka çalışmalarda da hemşirelik öğrencilerinde iletişim becerileri orta düzeyde iyi olduğu bildirilmektedir (6,8,19).

İletişim becerileri ölçek alt boyut puanları düzeyinde değerlendirildiğinde, Kahyaoğlu ve arkadaşlarının (2015) araştırmasında (n=179) hemşirelik öğrencilerinin en yüksek puanı İletişim Becerileri Envanteri'nin Zihinsel iletişim becerileri alt boyutundan (59,1±6,2), en düşük puanı ise Duygusal iletişim becerileri alt boyutundan (53,0±5,5) alındıkları bildirilmiştir (17). Bu çalışmada ise davranışsal, duygusal ve zihinsel iletişim becerilerinin orta düzeyde olduğu, davranışsal ve zihinsel iletişim becerilerinin duygusal iletişim becerilerine göre daha iyi olduğu saptandı. Bu sonuç hemşirelik öğrencilerinde özellikle duygusal alana ilişkin iletişim becerilerinin en fazla desteklenmesi gereken alan olduğunu göstermektedir.

Bu çalışmada ölçekten alınan en yüksek puanlar madde bazında incelendiğinde, madde puan ortalamaları hemşirelik öğrencilerinin empatik tutumlar içinde olmaya çalıştıkları, farklı görüşteki bireylere saygı duydukları, iletişim içinde oldukları kişinin kendilerini anlamaya çalışmasının ve iletişim sürecinde karşılarındaki kişiye güven duymanın kendileri için önemli olduğunu düşündüklerini göstermektedir.

Bunun yanında, bu çalışmada en düşük puan ortalamaları incelendiğinde, hemşirelik öğrencilerinin insanlarla konuşurken sabırsız oldukları, özür dilemek durumunda kaldıkları zaman bu konuda güçlük yaşadıkları ve insanları olduğu gibi kabul etme gibi konularda zorlandıkları belirlenmiştir. Bu sonuç hemşirelik öğrencilerinin iletişim için önem taşıyan dinleme ve empatik iletişim becerilerinin eğitimlerle desteklenmesi gerektiğini göstermektedir.

Başar ve arkadaşlarının (2015) hemşirelik öğrencileri üzerinde yaptıkları bir çalışmada, yaş ile Kişilerarasırası İlişki Boyutları Ölçeği puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır (18). Erigüç ve Eriş'in (2013) İletişim Becerileri Envanteri'ni kullanarak sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencileri üzerinde yaptıkları bir çalışmada 18-20 yaş arası grubun davranışsal iletişim becerileri 21-25 yaş öğrencilere göre daha iyi bulunmuştur (20). Hemşirelik öğrencileri ile yapılan bir başka çalışmada, yaş ile Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır (18). Sevindik ve arkadaşlarının (2012) yaptıkları çalışmada; 20 yaş ve altındaki öğrencilerin duygusal zeka puanları, 23 yaş ve üzeri öğrencilerin puanlarına göre daha düşük bulunmuştur ($p>0,05$) (21). Harrod ve Scheer'ın (2005) ile İşmen'in (2004) yapmış oldukları çalışmalarda benzer sonuçlar bildirilmektedir (22,23). Yaş ilerledikçe kazanılan deneyimle beraber duygusal zeka puanı arttığı belirlenmiştir (22,23). Bu çalışmada yaş değişkeni ile sadece "Zihinsel" alt boyutu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı zayıf ilişki saptandı. Yaş grubuna göre karşılaştırma yapıldığında, yaş artışıyla paralel olarak Zihinsel alt boyuttan alınan puanın arttığı saptandı. Bu sonuç doğrultusunda yaş ve iletişim becerileri arasındaki ilişkinin daha büyük örneklem grupları üzerinde değerlendirilmesi önerilebilir.

Başar ve arkadaşlarının (2015) çalışmasında hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerileri incelenmiş olup, çalışmada erkek öğrencilerin Duygu Farkındalığı alt boyutu puan ortalamaları kız öğrencilerine göre daha yüksek bulunmuştur (18). Erigüç ve Eriş'in (2013) sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencileri üzerinde yaptıkları bir çalışmada, kız öğrencilerin iletişim

becerileri erkek öğrencilere göre daha iyi olduğu belirlenmiştir (20). Bingöl ve Demir'in (2011) çalışmasında cinsiyete göre sağlık yüksekokulu öğrencilerinin iletişim becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmamıştır (24). Beklenilenin aksine, bu çalışmada ise cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin toplam ölçek ve alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmadı. Bu çalışmada erkek öğrenci (%19,8) oranının kız öğrencilere göre oldukça düşük olduğu dikkate alındığında, cinsiyet değişkeninin iletişim becerileri üzerindeki etkileri konusunda daha ayrıntılı bilgi edinilmesi için daha büyük örneklem grupları üzerinde başka araştırmaların yapılması önerilir.

Erigüç ve Eriş'in (2013) çalışmasında annesi ve babası ilkokul mezunu olan öğrencilerde iletişim becerilerinin anne-babaları diğer öğrenim düzeyinde olan öğrencilere göre daha iyi bulunmuştur (20). Hemşirelik öğrencileri üzerinde yapılan bir başka çalışmada (Kahyaoğlu ve ark. 2015) anne-babanın öğrenim düzeyine göre İletişim Becerileri Envanteri puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmamıştır (17). Bingöl ve Demir'in (2011) çalışmasında anne-babanın öğrenim düzeyine göre sağlık yüksekokulu öğrencilerinin iletişim becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmamıştır (24). Bazı araştırma sonuçlarıyla (Kahyaoğlu ve ark. 2015; Bingöl ve Demir 2011) (17,24) benzer şekilde, bu çalışmada öğrencilerin anne-babanın öğrenim düzeyi değişkenine göre toplam ölçek ve alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmadı.

Başar ve arkadaşlarının (2015) çalışmasında sınıf değişkenine göre İletişim Becerileri Ölçeği puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı, ancak dördüncü sınıf hemşirelik öğrencilerinin KİBÖ Empati alt boyutu puan ortalamaları birinci sınıf öğrencilerine göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir (18). Tutuk ve arkadaşlarının (2002) çalışmasında sınıf artışıyla birlikte hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerilerinin arttığı, özellikle üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinde iletişim becerilerinin birinci ve ikinci sınıf öğrencilerine göre daha iyi olduğu saptanmıştır (6). Shafakhah ve arkadaşlarının (2015) çalışmasında ise sınıf artışıyla paralel olarak hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerilerinin arttığı belirlenmiştir (8). Ancak farklı olarak bir başka çalışmada (Kahyaoğlu ve ark. 2015) hemşirelik öğrencilerinde sınıf değişkenine göre İletişim Becerileri Envanteri puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmadı (17). Bu çalışmada öğrencinin öğrenim gördüğü sınıfa göre iletişim becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmakla birlikte, sınıf artışıyla paralel olarak öğrencilerin aldıkları puan ortalamalarının arttığı dikkat çekmektedir. Bu sonuç doğrultusunda sınıf ve iletişim becerileri arasındaki ilişkinin daha büyük örneklem gruplarında değerlendirilmesi önerilmektedir.

Bingöl ve Demir'in (2011) çalışmasında akademik başarı algısına göre sağlık yüksekokulu öğrencilerinin iletişim becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmış olup, akademik başarı algısı yüksek olan öğrencilerin iletişim becerilerine ilişkin algıları daha olumlu bulunmuştur (24). Başar ve arkadaşlarının (2015) çalışmasında akademik genel not ortalaması ile iletişim becerileri puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki belirlenmemiştir (18). Bu çalışmada beklenilenin aksine, akademik başarı algısına göre toplam ölçek ve alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmadı.

Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencileri üzerinde İletişim Becerileri Envanteri kullanılarak yapılan bir çalışmada (Erigüç ve Eriş 2013) ailesinin gelir düzeyini düşük olarak bildiren öğrencilerin Zihinsel (bilişsel) iletişim becerileri alt boyut puanları daha yüksek bulunmuştur (20). Bu çalışmada ailesinin gelir düzeyini düşük olarak bildiren öğrencilerin toplam ölçek puan ortalamaları ailesinin gelir düzeyini orta ve iyi olarak bildiren öğrencilere göre daha düşük bulundu.

Özveren ve arkadaşlarının (2012) çalışmasında hemşirelik öğrencilerinde bir sosyal topluluğa üye olma durumunun iletişim becerilerini etkilediği bulunmuştur (19). Boş zamanlarında hobi olarak sinemaya gittiğini ve spor yaptığını bildiren öğrencilerin "Davranışsal" iletişim becerileri daha iyi bulundu. Bu sonuç hemşirelik öğrencilerinin spor ve sinema gibi iletişim ve sosyal etkileşimin söz konusu olan etkinliklere katılım konusunda desteklenmesi suretiyle iletişim becerilerinin olumlu yönde

etkilenebileceğini düşündürmektedir. Felsefe kitapları okuduğunu bildiren öğrencilerin toplam ölçek puanları felsefe kitapları okumadığını bildiren öğrencilere göre daha yüksek bulundu. Kitap okumak; duygu, düşünce ve soyut kavramlarının incelenmesine ve yorumuna imkan vereceğinden öğrenciler kitap okuma konusunda teşvik edilmesi önerilir.

Kahyaoğlu ve arkadaşlarının (2015) hemşirelik öğrencileri üzerinde yaptıkları bir araştırmada okulda iletişim ile ilgili alınan derslerin yararlı olduğunu bildiren hemşirelik öğrencilerinde genel iletişim becerileri, zihinsel ve davranışsal iletişim becerileri daha iyi bulunmuştur (17). Başar ve arkadaşlarının (2015) çalışmasında iletişim ile ilgili eğitim alan hemşirelik öğrencilerinde iletişim becerileri kapsamında önemli yer tutan güven ve duygu farkındalık düzeyinin olumlu yönde etkilendiği belirlenmiştir (18). Bu çalışmada ise iletişim ile ilgili eğitim aldığını bildiren öğrencilerin iletişim becerileri, iletişim konusunda eğitim almadığını bildiren öğrencilere göre daha iyi bulundu. İletişim ile ilgili eğitim aldığını bildiren öğrencilerin iletişim becerilerinin daha iyi olması, hemşirelik eğitimi kapsamında verilen eğitimin iletişim becerilerini olumlu yönde etkilediğini düşündürmesi adına anlamlıdır. Bu sonuç doğrultusunda hemşirelik eğitimi programlarının iletişim becerilerini geliştirmeye yönelik kanıta dayalı öneriler doğrultusunda yapılandırılması önerilmektedir.

Kahyaoğlu ve arkadaşları (2015) tarafından hemşirelik öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada kişilerarası ilişkilerini ve hastalar ile olan iletişiminin iyi olarak bildiren öğrencilerde Davranışsal iletişim becerileri alt boyut puan ortalamalarının daha yüksek bulunduğu bildirilmiştir (17). Aynı çalışmada, aralarında istatistiksel olarak anlamlı fark olmamakla birlikte, İletişim Becerileri Envanteri toplam ölçek boyut puan ortalamaları kişilerarası ilişkilerini ve hastalarla iletişimini iyi olarak bildiren öğrencilerde daha yüksek bulundu rapor edilmiştir (17).
Tutuk ve arkadaşlarının (2002) çalışmasında kişilerarası ilişkiler arası ilişkilerinde sorun yaşamadığını bildiren hemşirelik öğrencilerinde iletişim becerilerinin daha iyi düzeyde olduğu belirlenmiştir (6). Özveren ve arkadaşlarının (2012) çalışmasında hemşirelik öğrencilerinde kendi iletişim biçimlerini değerlendirme durumunun iletişim becerilerini etkilediği bulunmuştur (19). Bu çalışmada iletişim kurma konusunda güçlük yaşamadığını bildiren öğrencilerin İletişim Becerileri Envanteri toplam ölçek ve "Davranışsal" iletişim becerileri alt boyut puan ortalamaları iletişim konusunda güçlük yaşadığını/zorlanma yaşadığını bildiren öğrencilere göre daha yüksek bulundu. Bu sonuç hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerilerinin geliştirilmesiyle öğrencilerin iletişim becerileri ve bireysel algılarının olumlu yönde etkilendiğini dikkat çekmesi adına anlamlıdır. Eğitim gereksinimleri doğrultusunda, iletişim becerilerini geliştirmeye yönelik eğitim programlarının planlanması ve sürekli geribildirimlerin alınması durumunda öğrencilerin iletişim becerilerinin geliştirilmesine anlamlı katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerileri orta düzeyin üzerinde olduğu davranışsal ve zihinsel iletişim becerilerinin duygusal iletişim becerilerine göre daha iyi düzeyde olduğu saptandı. Bu sonuç hemşirelik öğrencilerinde özellikle duygusal alana ilişkin iletişim becerilerinin en fazla desteklenmeye gereksinimin olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin yaş grubu, aile gelir düzeyi algısı, boş zaman aktiviteleriyle meşguliyet durumu, iletişim konusunda eğitim alma durumu ve iletişim becerilerine ilişkin öğrencinin bireysel algıları gibi değişkenlerin iletişim becerileriyle ilişkili olduğu belirlendi.

Birey, aile ve toplumun sağlık gereksinimlerine duyarlı ve yaşam boyu öğrenme öğrenme stratejilerinin geliştirilmesiyle sağlık ekibini oluşturan her bir meslek üyesinin iletişim alanında temel yeterlilikleri kazanması sağlanmalıdır. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda;
•Klinik simülasyon uygulamaları, öğrenci merkezli eğitim eğitimi modülleri, odak grup görüşmeleriyle klinik senaryo çalışmaları, grup tartışmalarıyla hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerilerinin geliştirilmesi önerilmektedir.
•Uygulamalı eğitimde hemşirelik bakımına ilişkin sorunları daha etkin şekilde çözebilmeleri, hasta, ailesi ve ekip üyeleriyle etkin iletişim kurabilmeleri için alınan teorik ve uygulamalı

eğitime paralel olarak öğrencilerinin iletişim becerileri desteklenmelidir.

•Teorik ve uygulamalı eğitimler sırasında iletişim becerilerini geliştirmeye yönelik eğitimler verilmesi, bilimsel, sosyal ve kültürel etkinliklere katılımın teşvik edilmesi önerilmektedir.

•17-20 yaş grubunda olan, düşük gelir düzeyinde olan, boş zamanlarında sinema ve spor gibi sosyal aktivitelerle ile ilgilenmediğini bildiren, iletişim ile ilgili eğitim almadığını bildiren ve iletişim konusunda güçlük yaşadığını bildiren öğrencilerin iletişim becerileri daha fazla desteklenmelidir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma Kastamonu Üniversitesi'nde okuyan öğrencilerde gerçekleştirildi. Dolayısıyla tüm hemşirelik öğrencilerine genellenemez. Araştırma bulguları sadece 222 öğrenciden oluşan örneklem grubu için geçerlidir. Araştırmanın diğer bir sınırlılığı ise araştırmada kesitsel araştırma tasarım tipinin benimsenmiş olmasıdır. Bu doğrultuda bu kesitsel araştırmayla ilgili konu ve ilişkili değişkenler tanımlanmakta olup bu tasarım ile nedensellik ortaya koymamaktadır.

Teşekkür: Çalışmaya katılan öğrencilere destekleri için teşekkür ederiz.

KAYNAKLAR

1.Birol L. Hemşirelik süreci. Hemşirelik bakımında sistematik yaklaşım. 10. Baskı. İzmir: Berke Ofset Matbaacılık; 2013.p.36-37.

2.Kuzu A, Eker F. Hemşirelik öğrencilerinin duygusal zeka ve iletişim becerilerinin diğer üniversite öğrencileri ile karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi. Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi. 2010. 3, 14-29.

3.Erözkan A. İletişim becerileri ve kişilerarası problem çözme becerilerinin sosyal yetkinliğe etkisi. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri. 2013;13(2), 731-745.

4.Yalçın N, Aştı T. Hemşire-hasta etkileşimi. İ.U.F.N. Hemşirelik Dergisi. 2011.19(1), 54-59.

5.Baghcheghi N, Koohestani HR, Rezaei K. A Comparison of the cooperative learning and traditional learning methods in theory classes on nursing students' communication skill with patients at clinical settings. Nurse Educ Today. 2011. 31(8), 877-82.

6.Tutuk A, Al D, Doğan S. Hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerisi ve empati düzeylerinin belirlenmesi. C.Ü. Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi. 2002.6(2), 36-41.

7.McCarthy B, Trace A, O'Donovan M. Integrating psychology with interpersonal communication skills in undergraduate nursing education: addressing the challenges. Nurse Educ Pract. 2014.14(3), 227-32.

8.Shafakhah M, Zarshenas L, Sharif F, Sabet Sarvestani R. Evaluation of nursing students' communication abilities in clinical courses in hospitals. Glob J Health Sci. 2015. 7(4), 323-328.

9.Hagemeier NE, Hess R Jr, Hagen KS, Sorah EL. Impact of an interprofessional communication course on nursing, medical, and pharmacy students' communication skill self-efficacy beliefs. Am J Pharm Educ. 2014. 78(10), 186.

10.Satu KU, Leena S, Mikko S, Riitta S, Helena LK. Competence areas of nursing students in Europe. Nurse Educ Today. 2013. 33(6), 625-32.

11.Aled J. Putting practice into teaching: an exploratory study of nursing undergraduates' interpersonal skills and the effects of using empirical data as a teaching and learning resource. J Clin Nurs. 2007. 16(12), 2297-307.

12.Öztürk H, Çilingir T, Şenel P. Communication problems experienced by nursing students in clinics. Social and Behavioral Sciences. 2013. 93, 2227-2232.

13.Grant MS, Jenkins LS. Communication education for pre-licensure nursing students: literature review 2002-2013. Nurse Educ Today. 2014. 34(11), 1375-81.

14.Adib Hajbaghery M, Rezaei Shahsavarloo Z. Assessing the nursing and midwifery students competencies in communication with patients with severe communication problems. Nurs Midwifery Stud. 2014. 3(2), e18143.

15.Ozdemir G, Kaya H. Midwifery and nursing students' communication skills and life orientation: correlation with stress coping approaches. Nurs Midwifery Stud. 2013. 2(2),198-205.

16.Ersanlı K, Balcı S. İletişim Becerileri Envanteri'nin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenirlik çalışması. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi.1998. 2(10), 7-12.

17.Kahyaoğlu Süt H, Demir NG, Özer B. Klinik uygulamaya çıkan öğrenci hemşirelerin iletişim becerileri ve etkileyen faktörler. Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi. 2015. 2(2), 167-177.

18.Başar G, Akın S, Durna Z. Hemşirelerde ve hemşirelik öğrencilerinde problem çözme ve iletişim becerilerinin değerlendirilmesi. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi. 2015. 4(1),125-147.

19.Özveren H, Topuz Ş, Ertop NG, Erdem Y. Hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerisi ve empatik eğilimlerinin belirlenmesi. 1. Ulusal Hemşirelikte Yenilikler Kongresi Uluslararası Katılımlı Özet Kitabı 11-13 Ekim 2012-Ankara, p.37.

20.Erigüç G, Eriş H. Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinin iletişim becerileri: Harran Üniversitesi örneği. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi. 2013.12(46), 232-254.

21.Sevindik F, Uncu F, Dağ GD. Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin duygusal zeka düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Tıp Dergisi. 2012. 26(1), 021-026.

22.Harrod NR, Scheer SD. An Exploration of adolescent emotional intelligence in relation to demographic characteristics. Adolescense. 2005. 40(159), 503-512.

23.İşmen E. Duygusal zeka ve aile işlevleri arasındaki ilişki. Balıkesir Sosyal Bilimler Dergisi. 2004. 7(11), 55-75.

24. Bingöl G, Demir A. Amasya sağlık yüksekokulu öğrencilerinin iletişim becerileri. Göztepe Tıp Dergisi. 2011. 26(4), 152-159.